AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

Azərbaycan Respublikasının
Təhsil Nazirliyinin
F-410 nömrəli 17.08 2021-ci il
tarixli əmri ilə təsdiq edilmişdir.

ƏSLİ İLƏ DÜZDÜR

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
İNFORMASİYA VƏ VƏTƏNDAŞLARA XİDMƏT ŞÖBƏSİ

ORTA İXTİSAS TƏHSİLİNİN
İXTİSAS ÜZRƏ

TƏHSİL PROQRAMI

İxtisasın (proqramın) şifri və adı: 040572 – Vaqon və rejrijerator təsərrüfatı

BAKI – 2021

1. Ümumi müddəalar

1.1. Orta ixtisas təhsilinin **"040572 – Vaqon və refrijerator təsərrüfatı"** ixtisası üzrə Təhsil Proqramı (bundan sonra ixtisas üzrə Təhsil Proqramı) "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarlarına, eləcə də "Azərbaycan Respublikasının ömürboyu təhsil üzrə Milli Kvalifikasiyalar Çərçivəsi" (AzMKÇ) sənədinə və "Orta ixtisas təhsili üzrə ixtisasların Təsnifatı"na uyğun hazırlanmışdır.

1.2. Təhsil Proqramının məqsədləri aşağıdakılardır:
- İxtisas üzrə məzunun kompetensiyalarını, ixtisasın çərçivəsini, fənlər üzrə tədris və öyrənmə metodlarını, qiymətləndirmə üsullarını, təlim nəticələrini, kadr hazırlığı aparmaq üçün infrastruktura və kadr potensialına olan tələbləri, tələbənin təcrübə keçmə, işə düzəlmə və təhsilini artırma imkanlarını müəyyənləşdirmək;
- Tələbələri və işəgötürənləri məzunların əldə etdiyi bilik və bacarıqlar, eləcə də təlim nəticələri barədə məlumatlandırmaq;
- Təhsil Proqramı üzrə kadr hazırlığının bu proqrama uyğunluğunun qiymətləndirilməsi zamanı bu prosesə cəlb olunan ekspertləri məlumatlandırmaq.

1.3. Təhsil Proqramı tabeliyindən, mülkiyyət növündən və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən və **"040572 – Vaqon və refrijerator təsərrüfatı"** ixtisası üzrə subbakalavr hazırlığını həyata keçirən bütün orta ixtisas təhsili müəssisələri üçün məcburidir.

1.4. Tələbənin (xüsusi təyinatlı orta ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələri istisna olmaqla) 5 (beş) günlük iş rejimində həftəlik auditoriya və auditoriyadankənar ümumi yükünün həcmi 45 saatdır (ümumi təhsil fənləri istisna olmaqla). Həftəlik auditoriya saatlarının həcmi ümumi həftəlik yükün 50%-dən çox olmamalıdır. İxtisasın xüsusiyyətindən asılı olaraq həftəlik yükün həcmi dəyişdirilə bilər.

2. Məzunun kompetensiyaları

2.1. Təhsil Proqramının sonunda məzun AzMKÇ-nin 5-ci səviyyəsində nəzərdə tutulmuş deskriptorlarla yanaşı, aşağıdakı **ümumi kompetensiyalara** yiyələnməlidir:
- İxtisası üzrə Azərbaycan dilində şifahi və yazılı ünsiyyətə;
- Ən azı bir xarici dildə şifahi və yazılı ünsiyyətə;
- Azərbaycan dövlətçiliyinin tarixi, hüquqi, siyasi, mədəni, ideoloji əsasları və müasir dünyadakı yeri və roluna dair sistemli və hərtərəfli biliklərə;
- İş yerində informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından səmərəli istifadə bacarığına;
- Komandada iş, problemin həllinə ortaq yanaşma bacarığına;
- Yeni şəraitə uyğunlaşmaq, təşəbbüs irəli sürmək və uğur qazanmaq bacarığına;
- Məsələlərin həlli üçün əlavə məlumat resurslarını müəyyən etmək və seçə bilmək bacarığına;
- Peşəkar məqsədlər üçün müvafiq məlumatı təhlil etmək, ümumiləşdirmək və tətbiq etmək bacarığına;
- Peşəkar fəaliyyətini planlaşdırmaq və təşkil etmək, gələcək təhsilini və mövcud bacarıqlarını təkmilləşdirmək, vaxtı idarə etmək və tapşırıqları vaxtında tamamlamaq bacarığına;
- Fəaliyyətində sosial və ekoloji məsuliyyətə, eləcə də etik yanaşmaya, həmçinin keyfiyyətə üstünlük vermək bacarığına;
- Bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədilə vəziyyəti və özünü yenidən qiymətləndirmək və özünütənqid bacarığına.

2.2. Təhsil Proqramının sonunda məzun aşağıdakı **peşə kompetensiyalarına** yiyələnməlidir:
- İxtisasının mahiyyətini və sosial mənasını bilməli, ona davamlı maraq göstərməli, ixtisası üzrə tədqiqat üsullarından istifadə etmək qabiliyyətinə malik olmalıdır ;
- Peşə məsələlərini həll edərkən peşə hazırlığı fənlərinin metodlarından istifadə etmək bacarığına malik olmalı;
- Peşə fəaliyyəti dairəsində peşə təhlükəsizliyi mədəniyyətinə sahib olmalı, təhlükə mənbəyini və təhlükə dərəcəsini qiymətləndirmək bacarığına, ekoloji təsirin zərərli nəticələrini minimuma endirmək, əmək şəraitinin təhlükəsizliyini və yaxşılaşdırılmasını təmin etmək üçün peşə biliklərini tətbiq etməyə hazır olmalı ;
- Matrislər və onların üzərində əməlləri. İki və üç tərtibli determinantlar və onların hesablanması qaydalarını, tərs matris, onun varlığı və tapılmasını bilməli;
- Xətti tənliklər sistemi, xətti tənliklər sisteminin matris üsulu ilə həllini bacarmalı;
- İki tərtibli əyrilər, onların kanalik (sadə) tənliklərini həll etməyi bacarmalı;
- Bir dəyişənli funksiyalar, funksiyanın limiti, kəsilməz funksiyanın xassələrin bilməli;
- İbtidai funksiya və qeyri-müəyyən inteqral dəyişməyin əvəz edilməsi və hissə-hissə inteqrallaşmasını bilməli;
- Azərbaycan Dəmir Yolunun perspektiv inkişafı, dəmir yolunun texniki-iqtisadi göstəriciləri, yol təsərrüfatı və onun vəzifələri, vaqon təsərrüfatı və vəzifələri, lokomotiv təsərrüfatı və vəzifələrini bilməli;
- Hərəkətin təşkilinin əsasları haqqında bilməli;
- Dəmir yol stansiyalarının növləri və təyinatı, stansiyada sərnişin və yük təsərrüfatı, dəmir yolunun material-texniki təchizatı və başqa sahələrini bilməli;

- Maddi cisimlərin bir-biri ilə qarşılıqlı mexaniki təsiri və mexaniki hərəkətin ümumi qanunauyğunluqlarını bilməli;
- Deformasiya uğrayan bərk cisimlərdə yaranan sadə deformasiyanın növlərini bilməli;
- Maşın və mexanizmlərə daxil olan detalların birləşmə növləri, mexaniki ötürmələri bilməli;
- Metal və ərintilərin strukturları, xassələri haqqında bilməli;
- Hal diaqramları, həmçinin termiki emal rejimləri haqqında bilməli;
- Korroziya növlərini və korroziyadan mühafizə metodlarını bilməli;
- Azərbaycan dəmir yolunda vaqon təsərrüfatının inkişaf perspektivini, sərnişin, yük və refrijerator vaqonlarının təyinatını, növlərini, istismar sahələri və texniki-iqtisadi xarakteristikalarını bilməli;
- Sərnişin, metropoliten və refrijerator vaqonları, arabacıqları (telejkaları), vaqonun banı (kuza), avtomatik qoşqu cihazlarının növlərini bilməli;
- Ayrı-ayrı hissələrinin konstrksiyası və iş prinsipini bilməli;
- Vaqonların təmir vaxtı və növləri, işin təşkili, qabaqcıl təmir müəssisələrinin texnologiyasını bilməli;
- İstismarda vaqonun ayrı-ayrı hissələrində yaranan nasazlıqlar, onları yaradan səbəblər, aşkar edilmə üsullarını bilməli;
- Təmir sexlərində istifadə edilən avadanlıqlar, dəzgahlar, sex daxilində istifadə olunan nəqliyyat avadanlıqları, ölçü və yoxlama alətləri, şablonlar və təmir zamanı təhlükəsizlik texnikası qaydalarını bilməli;
- Yük, sərnişin, həm də xüsusi təyinatlı vaqonların texniki baxışı, müayinəsi, təftişi və təmiri haqda nəzəri və təcrübi biliklərini tətbiq etməyə hazır olmalı;
- Dəmiryol nəqliyyat vasitələrinin təhlükəsizlik səviyyəsini yüksəltmək, yük və sərnişin daşımalarının hərəkət təhlükəsizliyini təmin etmək bacarığına malik olmalıdır ;
- Elektron kitabxanalardan, referativ jurnallardan ixtisasına uyğun aktual elmi-texniki məlumatları əldə etməli.

3. Təhsil Proqramının strukturu

3.1. Təhsil Proqramı **"040572 – Vaqon və refrijerator təsərrüfatı"** ixtisası üçün 120 AKTS (2 il)[1] kreditindən ibarətdir. Kreditlər aşağıdakı şəkildə bölüşdürülür:

Fənlərin sayı	Fənnin adı	AKTS krediti
	Ümumi fənlər	**30**
1	**Azərbaycan tarixi** Bu fənn Azərbaycanın dövlətçilik ənənələrinin yaranması, formalaşması və inkişafını sistemli şəkildə, xronoloji ardıcıllıqla öyrənir, Azərbaycan dövlətçiliyinin formalaşmasında siyasi, ideoloji, iqtisadi, mədəni amillərin rolunu təhlil və tədqiq edilir. Müasir dünyada Azərbaycan dövlətinin yeri və rolu sistemli təhlil edilir.	5
2	**Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya** Bu fənn cərçivəsində tələbələrə Azərbaycan dilində təqdimat etmək, natiqlik, akademik və işgüzar yazı bacarıqlarının aşılanmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.	4
3	**Xarici dildə işgüzar və akademik kommunikasiya** Bu fənn çərçivəsində tələbələrə xarici dillərdən birində ixtisası üzrə təqdimat etmək, natiqlik, akademik və işgüzar yazı, şifahi və yazılı bacarıqların aşılanmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.	15
Seçmə fənlər *(Seçmə fənlər orta ixtisas təhsili müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilir. İxtisasın spesifikasından asılı olaraq seçmə fənlər dəyişdirilə bilər.)*		
4	Fəlsəfə Sosiologiya Hüququn əsasları Məntiq Etika və estetika Multikulturalizmə giriş	3
5	İnformasiya texnologiyaları (ixtisas üzrə) İnformasiyanın idarə edilməsi Sahibkarlığın əsasları və biznesə giriş	3
	İxtisas fənləri	**30**

[1] Ümumi orta təhsil bazasından qəbul olanlar 1 il artıq, qiyabi təhsilalma formasına qəbul olanlar isə 0,5 il artıq təhsil alırlar.

6	**Riyaziyyat** Bu fənn çərçivəsində matrislər və onlar üzərində əməllər, İki və üç tərtibli determinantlar və onların hesablanması qaydaları, tərs matris, onun varlığı və tapılması, matrisin ranqı, xətti cəbri tənliklər sisteminin həlli üsulları. İki tərtibli əyrilər, onların kanalik(sadə) tənlikləri, funksiyaların limiti, limiti olan funksiyaların xassələri, limitlərin hesablanması, müəyyən inteqral və onun hesablanma qaydaları, ədədi sıralar, diferensial tənliklərin öyrənilməsinə xüsusi diqqət yetirilməlidir.	4
7	**Dəmir yol nəqliyyatının ümumi kursu** Azərbaycan Dəmir Yolunun perspektiv inkişafı, dəmir yolunun texniki-iqtisadi göstəriciləri, yol təsərrüfatı və onun vəzifələri, vaqon təsərrüfatı və vəzifələri, hərəkətin təşkilinin əsasları, dəmir yol stansiyalarının növləri və təyinatı, stansiyada sərnişin və yük təsərrüfatı, dəmir yolunun material-texniki təchizatı və başqa sahələrinin öyrənilməsinə xüsusi diqqət yetirilməlidir.	4
8	**Texniki mexanikanın əsasları** Maddi cisimlərin hərəkətinin və tarazlığının saxlanılması, cismlərin qarşılıqlı mexaniki təsiri və mexaniki hərəkətinin ümumi qanunauyğunluqlarının, deformasiya uğrayan bərk cisimlərdə yaranan sadə deformasiyanın növlərinin, maşın və mexanizmlərə daxil olan detalların birləşmə növləri, mexaniki ötürmələrin öyrənilməsi nəzərdə tutulmuşdur.	6
9	**Materialşünaslıq** Dəmir yolu hərəkət tərkiblərinin istehsalında istifadə edilən metalların və onların xəlitələrinin alınma qaydalarının, termik emalın əsaslarının, hal diaqramının qurulma üsullarının, metalların korroziyası və korroziyadan mühafizə metodlarının, qeyri-metal konstruksiya materiallarının tərkibinin, alınma üsullarının və tətbiqinin öyrənilməsi nəzərdə tutulmuşdur.	5
10	**Vaqonların konstruksiyası** Azərbaycan dəmir yolunda vaqon təsərrüfatının inkişaf perspektivi və vaqon təsərrüfatının əsas vəzifəsi, sərnişin, yük və refrijerator vaqonlarının təyinatı, növləri, istismar sahələri və texniki-iqtisadi xarakteristikaları, eləcə də vaqon arabacıqları, vaqonun banı (kuza), avtomatik qoşqu cihazlarının növləri, ayrı-ayrı hissələrinin konstruksiyası və iş prinsipinin öyrənilməsi nəzərdə tutulmuşdur.	6
11	**Vaqonların təmir texnologiyası** Vaqonların təmir vaxtı və növləri, işin təşkili, qabaqcıl təmir müəssisələrinin texnologiyası, istismarda vaqonun ayrı-ayrı hissələrində yaranan nasazlıqlar, onları yaradan səbəblər, aşkar edilmə üsulları, təmir sexlərində istifadə edilən avadanlıqlar, dəzgahlar, sex daxilində istifadə olunan nəqliyyat avadanlıqları, ölçü və yoxlama alətləri, şablonlar və təmir zamanı təhlükəsizlik texnikası qaydalarının öyrənilməsinə xüsusi diqqət yetirilməlidir.	5
Orta ixtisas təhsili müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilən fənlər[2] *Burada olan fənlər hər bir orta ixtisas təhsili müəssisəsi tərəfindən fərdi qaydada müəyyən edilir və həmin ixtisasın tədris planında əksini tapır.*		30
Təcrübə		30
12	**İstehsalat təcrübəsi** Təcrübənin növü istehsalat xarakterlidir. Keçirilmə üsulu stasionar və səfərə getmə ola bilər. Təcrübənin tipi peşəkar bacarıq və peşəkar fəaliyyət təcrübəsi əldə etməkdir. Təcrübənin məqsədi: təhsilalanın nəzəri hazırlığının möhkəmləndirilməsi və dərinləşdirilməsi,müstəqil peşəkar istehsalat fəaliyyətində praktiki bacarıq, səriştə və təcrübənin əldə edilməsi. Təcrübənin vəzifələri: müəssisənin istehsal fəaliyyətini təhlil etmək bacarığı, müəssisənin real fəaliyyətinin öyrənilməsinə əsaslanaraq peşə fənlərinini öyrənilməsində tələbələr tərəfindən əldə olunan nəzəri biliklərin dərinləşdirilməsi və möhkəmləndirilməsi, əsas və köməkçi istehsalda istehsal və texnoloji proseslərin mənimsənilməsi və təhlili bacarıqlarının əldə edilməsi,avadanlıqlar və onların texnoloji imkanları ilə tanışlıq, istehsalın avtomatlaşdırma hazırlığı vasitələri ilə tanışlıq, istehsalatın konstruktor-texnoloji təminatının layihələndirilmiş proseslərinin, qurğularının sistem və vasitələrinin iş prinsiplərinin təsvirinin tərtib edilməsi, mövcud standartlar, metodiki və normativ sənədlərin qaydaları, texniki sənədlər əsasında işləmələr, eləcə də yerinə yetirilmiş layihələrin reallaşdırılması üçün təklif və tədbirlərin işlənib hazırlanması.	30
CƏMİ		**120**

[2] *Bu fənlər professor-müəllim heyətinin təcrübəsi, tədqiqat infrastrukturu, yerli və beynəlxalq iş imkanları nəzərə alınaraq orta ixtisas təhsili müəssisəsi tərəfindən təklif edilir. Orta ixtisas təhsili müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilən fənlər tələbələr üçün seçmə xarakteri daşımalı, eləcə də tələbələrin xarici mübadilə proqramlarında iştirakına şərait yaratmalıdır.*

3.2. Orta ixtisas təhsili müəssisəsinə hər hansı ixtisas üzrə ümumi orta təhsil bazasından tələbə qəbulu olduğu halda, ixtisasın təhsil proqramında aşağıdakı ümumtəhsil fənlər bölümü nəzərdə tutulmalıdır.

Tədris Azərbaycan dilində aparılan qruplar üçün		
Fənn bölümünün kodu	**Fənlərin adı**	**Saat miqdarı (həftəlik)**
ÜF-B01	Azərbaycan dili	3
ÜF-B02	Ədəbiyyat	2
ÜF-B03	Xarici dil	4
ÜF-B04	İkinci xarici dil	2
ÜF-B05	Azərbaycan tarixi	2
ÜF-B06	Ümumi tarix	1
ÜF-B07	Riyaziyyat	5
ÜF-B08	İnformatika	2
ÜF-B09	Fizika	2
ÜF-B10	Kimya	2
ÜF-B11	Biologiya	2
ÜF-B12	Coğrafiya	2
ÜF-B13	Çağırışaqədərki hazırlıq	2
ÜF-B14	Fiziki tərbiyə	2
Cəmi:		33
ÜB-B15	Dərsdənkənar məşğələlər	2
Yekun:		35

Tədris rus dilində aparılan qruplar üçün		
Fənn bölümünün kodu	**Fənlərin adı**	**Saat miqdarı (həftəlik)**
ÜF-B01	Rus dili	3
ÜF-B02	Ədəbiyyat	2
ÜF-B03	Azərbaycan dili – dövlət dili kimi	2
ÜF-B04	Xarici dil	4
ÜF-B05	Azərbaycan tarixi	2
ÜF-B06	Ümumi tarix	1
ÜF-B07	Riyaziyyat	5
ÜF-B08	İnformatika	2
ÜF-B09	Fizika	2
ÜF-B10	Kimya	2
ÜF-B11	Biologiya	2
ÜF-B12	Coğrafiya	2
ÜF-B13	Çağırışaqədərki hazırlıq	2
ÜF-B14	Fiziki tərbiyə	2
Cəmi:		33
ÜB-B15	Dərsdənkənar məşğələlər	2
Yekun:		35

Qeydlər:

- Ümumtəhsil fənləri tədris olunduğu halda, həmin fənlərə kreditlər ayrılmır.
- Hər iki bölmə üzrə fənlərin tədrisinə ayrılan həftəlik saatların miqdarı ixtisasdan asılı olaraq (saatların cəmi dəyişmədən) dəyişdirilə bilər.
- Dərsdənkənar məşğələ saatlarının miqdarı həftəlik saatların maksimal miqdarının 20 faizindən çox ola bilməz.
- Zəruri hallarda dərsdənkənar məşğələ saatlarından fənnin (fənlərin) tədrisinə ayrıla bilər.

3.3. Orta ixtisas təhsili müəssisəsinə hər hansı ixtisas üzrə ümumi orta təhsil bazasından tələbə qəbulu olduğu halda, birinci tədris ilində təhsil aşağıdakı istiqamətlər üzrə təşkil olunur:
- mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq, meyil və maraqları, potensial imkanları nəzərə alınmaqla tələbələr üçün müxtəlif təmayül istiqamətləri üzrə;
- təmayülləşmə tətbiq olunmayan istiqamət üzrə.

3.4. Təmayülləşmə tətbiq olunan istiqamətlər üzrə fənlər və onlara ayrılan saatların miqdarı tam orta təhsil səviyyəsi üzrə Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilən müvafiq tədris planlarına (X və ya XI siniflərdən birinin fənn və saatlarına) uyğun olaraq müəyyən edilir.

4. Tədris və öyrənmə

4.1. Tədris və öyrənmə mühiti elə təşkil olunmalıdır ki, tələbələr təhsil proqramının ikinci bəndində nəzərdə tutulan təlim nəticələrini əldə edə bilsinlər.

4.2. Tədris və öyrənmə metodları müvafiq sənədlərdə (məsələn, müəllimin sillabusunda və s.) təsvir edilməli və ictimaiyyətə (məsələn, kollecin veb səhifəsində, proqramın broşurlarında və s.) açıq olmalıdır.

4.3. Tədris və öyrənmə metodları innovativ təhsil təcrübələri nəzərə alınaraq davamlı şəkildə nəzərdən keçirilməli və təkmilləşdirilməlidir. Tədris və öyrənmə metodlarının müntəzəm şəkildə təkmilləşdirilməsi kollecin keyfiyyət təminatı sisteminin bir hissəsi olmalıdır.

4.4. Təlim prosesində fərqli tədris metodlarından istifadə edilməlidir. Bu metodlar tələbəyönümlü yanaşmanı və tələbələrin təlim prosesində fəal rol oynamasını təşviq etməlidir. İstifadə edilə biləcək tədris və öyrənmə metodlarına aşağıdakıları nümunə olaraq göstərmək olar:
- təqdimatlar;
- müzakirələr,
- debatlar;
- müstəqil iş/araşdırma
- layihələr;
- sahə işləri;
- rollu oyunlar;
- hesabatlar;
- ekspert metodu;
- simulyasiyala və s.

Bu metodlar aşağıdakı formalarda həyata keçirilə bilər:
- mühazirə (o cümlədən audio və video) və seminarlar (o cümlədən distant);
- praktik məşğələlər;
- laborator məşğələlər və s.

Qeyd: *sadalanan metodlar və formalar ixtisasın spesifikasından asılı olaraq seçilə və (və ya) dəyişdirilə bilər.*

4.5. Təhsildə nəzəriyyə və praktiki təlim arasında tarazlıq gözlənilməlidir. Əsas diqqət əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına uyğun olaraq praktiki bacarıqların gücləndirilməsinə yetirilməlidir.

4.6. Təhsil proqramı tələbələrin müstəqilliyini dəstəkləməli və ömürboyu təlim konsepsiyasını inkişaf etdirməlidir. Təhsil prosesinin sonunda tələbə hər hansı istiqamətdə müstəqil işləyə bilməli və təhsilini ömürboyu davam etdirməyi bacarmalıdır.

5. Qiymətləndirmə[3]

5.1. Qiymətləndirmə elə təşkil olunmalıdır ki, tələbələrin gözlənilən təlim nəticələrini əldə etmələri səmərəli şəkildə ölçülə bilsin. Bu, əldə olunan irəliləyişi monitorinq etməyə, təhsil proqramlarının nəticələrinə hansı dərəcədə nail olunduğunu qiymətləndirməyə, eləcə də tələbələrlə fikir mübadiləsinə şərait yaratmağa və təhsil proqramlarının təkmilləşdirilməsi üçün ilkin şərtlərin formalaşdırılmasına yardım etməlidir.

5.2. Qiymətləndirmə üsulları müvafiq sənədlərdə (məsələn, fənn proqramında, sillabusda və s.) təsvir edilməli və hamı üçün açıq olmalıdır (məsələn, təhsil müəssisəsinin veb səhifəsində, proqramın broşürlərində və s.).

5.3. Qiymətləndirmə üsulları innovativ tədris təcrübələri nəzərə alınaraq davamlı şəkildə nəzərdən keçirilməli və təkmilləşdirilməlidir. Qiymətləndirmə üsullarının müntəzəm şəkildə yenilənməsi orta ixtisas təhsili müəssisəsinin keyfiyyət təminatı sisteminin bir hissəsi olmalıdır.

5.4. Tədris prosesində fərqli qiymətləndirmə üsullarından istifadə edilməlidir. Bu üsullar tələbəyönümlü yanaşmanı və tələbələrin təlim prosesində fəal rol oynamasını təşviq etməlidir. İstifadə edilə biləcək qiymətləndirmə üsullarına nümunələr:

---

[3] *Fənni tədris edən müəllim fənn üzrə təlim nəticələrinin və hər təlim nəticəsi üzrə təlim və öyrənmə metodlarını, eləcə də qiymətləndirmə üsullarını Əlavə 1.3-də qeyd edildiyi kimi müəyyən etməlidir.*

- yazılı tapşırıqlar;
- bilik və bacarıqlara dair testlər, kompyuter əsaslı testlər;
- şifahi təqdimatlar;
- sorğular;
- açıq müzakirələr;
- praktika hesabatları, sahə işləri hesabatları;
- praktikada, laboratoriyada müşahidələrə əsasən bacarıqların qiymətləndirilməsi;
- layihə işlərinə dair hesabatlar;
- portfolionun qiymətləndirilməsi;
- frontal sorğu;
- qrup şəklində və özünü qiymətləndirmə və s.

Qeyd: *sadalanan üsullar fənnin spesifikasından asılı olaraq seçilə və (və ya) dəyişdirilə bilər.*

5.5. Təlim nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsində istifadə olunan üsullar aydın müəyyənləşdirilmiş meyarlara əsaslanmalıdır və təhsil müddətində tələbənin əldə etdiyi bilik, bacarıq və qabiliyyət səviyyəsini düzgün və etibarlı şəkildə müəyyən etməyə imkan verməlidir. Təlim nəticələrinin qiymətləndirilməsi zamanı müəllimlər şəffaflıq, qərəzsizlik, qarşılıqlı hörmət və humanistlik prinsiplərini rəhbər tutmalıdırlar.

5.6. Tələbələrə müəllimlərlə/qiymətləndiricilərlə təhsillərinin bütün aspektlərini, o cümlədən qiymətləndirmə prosesini müzakirə etmək imkanı verilməlidir. Orta ixtisas təhsili müəssisəsi müvafiq qaydalara uyğun olaraq qiymətləndirmə prosesi, yaxud qiymətlə bağlı apelyasiya prosedurlarını müəyyən etməlidir.

5.7. Akademik etika təhsil prosesində önəmli yer tutur. Tələbələrə akademik dürüstlüyə riayət etmək, plagiat problemini anlamaq öyrədilməlidir. Onlar intellektual əməyin əqli mülkiyyət hüquqları barəsində məlumatlandırılmalıdırlar.

5.8. Orta ixtisas təhsili müəssisəsinə ümumi orta təhsil bazasından tələbə qəbulu olduğu halda, qiymətləndirmə orta ixtisas təhsili müəssisəsinin müəyyən etdiyi qaydalara uyğun olaraq həyata keçirilir.

6. Proqramın və hər bir fənnin təlim nəticələri

6.1. Hər bir fənnin təlim nəticələrinin müəyyənləşdirilməsi və hər bir fənnin sillabusunun hazırlanması orta ixtisas təhsili müəssisəsinin/akademik heyətin səlahiyyətindədir. Təhsil proqramının təlim nəticələri isə bu Proqramla müəyyən olunur. Orta ixtisas təhsili müəssisəsi təhsil proqramının təlim nəticələrinə əlavələr edə bilər.

6.2. Təlim nəticələri müvafiq olaraq bu proqramı hazırlayan işçi qrupu və hər bir orta ixtisas təhsili müəssisəsi tərəfindən Əlavə 1.1-dəki formaya uyğun olaraq müəyyənləşdirilir. Təlim nəticələri matrisində (Əlavə 1.2) fənlərlə təlim nəticələri arasındakı əlaqə əks olunmalıdır.

6.3. Təhsil Proqramının cəmiyyətin və əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına cavab verən nəzəri və praktiki məzmunu təmin etməsi məqsədilə fənlərin sillabusları hər semestr yenilənməlidir.

7. İnfrastruktur və kadr potensialı

7.1. Təhsil Proqramının tədris, öyrənmə və qiymətləndirmə prosesi orta ixtisas təhsili müəssisəsinin aşağıdakı infrastruktura malik olmasını zəruri edir:

- Təhsil proqramını həyata keçirən orta ixtisas təhsil müəssisəsi subbakalavr hazırlığını təmin edən maddi-texniki bazaya (kabinetlər, laboratoriyalar, idman zalları, kitabxana və oxu zalları) malik olmalıdır. Maddi – texniki baza qüvvədə olan inşaat normalarına, sanitar və gigiyenik qaydalarına uyğunlaşdırılmalıdır.

- Orta ixtisas təhsili müəssisəsi müvafiq ixtisas üzrə ali təhsilli elektromexanik - mühəndis pedaqoji kadrlarla təmin olunmalıdır.

- Orta ixtisas təhsili müəssisələrində təhsil verənlərin keyfiyyət göstəricilərinə daxildir:
- öz fəaliyyətlərində innovativ təlim, informasiya – kommunikasiya, müasir texnika, yeni istehsal və pedaqoji texnologiyalardan istifadə etməli;
- təhsilverənlər ali təhsilli olmaqla yanaşı müəyyən istehsalat və pedaqoji təcrübəyə malik olmalı;
- mütəmadi olaraq öz bilik və bacarıqlarını artırmaq üçün müəyyən olunmuş müddətdə və qaydada ixtisasartırmadan keçməlidirlər.

7.2. Orta ixtisas təhsili müəssisələrinin professor-müəllim heyəti ən az bakalavr dərəcəsinə malik olur. Digər dövlət, yaxud özəl müəssisələrdən və/və ya digər müvafiq təşkilatlardan gələn peşəkarlar da tədrisə cəlb oluna bilərlər.

8. Təcrübə

8.1. Təcrübə tələbənin nəzəri biliklərinin praktikada tətbiqi, eləcə də peşə bacarıqlarının gücləndirilməsi baxımından vacibdir.

8.2. Təcrübə özəl şirkətdə, dövlət müəssisəsində, kollec, universitet, beynəlxalq təşkilat və şirkətlərdə və s. təşkil oluna bilər.

8.3. Təcrübədən əvvəl orta ixtisas təhsili müəssisəsi və təcrübə təşkil olunacaq şirkət/müəssisə/laboratoriya ilə müqavilə imzalamalıdır. Eyni zamanda, tələbənin fərdi müraciəti əsasında onun ixtisasına uyğun digər şirkət/müəssisə/laboratoriyada, o cümlədən xaricdə təcrübə keçməsinə icazə verilir. Müqavilədə şərtlər, tələbələrin hüquq və öhdəlikləri və digər zəruri təfərrüatlar əks olunur.

8.4. Təcrübənin qiymətləndirilməsi: Tədris planında nəzərdə tutulmuş təcrübənin qiymətləndirilməsi tələbənin təcrübəyə davamiyyətinə və hesabatın hazırlanmasına uyğun olaraq, müvafiq qaydada orta ixtisas təhsili müəssisəsinin rəhbəri tərəfindən yaradılmış komissiya qarşısında müdafiəsinə görə verilir.

9. Məşğulluq və ömürboyu təhsil

9.1. **"040572 – Vaqon və refrijerator təsərrüfatı"** ixtisası üzrə subbakalavr təhsil müddətində aldığı biliklər əsasında vaqon depolarında, vaqonların texniki xidmət məntəqələrində, metropoliten depolarında peşə fəaliyyətinə, eləcə də təhsilini bakalavr pilləsində davam etdirməyə hazır olmalıdır.

- **"040572 – Vaqon və refrijerator təsərrüfatı"** ixtisasına yiyələnmiş mütəxəssislər uyğun sahələrində mülkiyyət formasından və tabeçiliyindən asılı olmayaraq müvafiq müəssisələrdə işləyə bilər.
- Bu ixtisasa yiyələnən bilən kiçik mütəxəssis vaqon depolarında, vaqonların texniki xidmət məntəqələrində və metropoliten depolarında vaqon müayinəsi, sex ustası, sex rəisi, təlimatçı, depo rəisinin müavini və başqa vəzifələrdə işləyə bilər.

9.2. Orta ixtisas təhsili müəssisəsi Təhsil Proqramının məzunlarının məşğulluğuna dair müntəzəm sorğular keçirməli, eləcə də vakant iş yerlərinə və məzunların işlə təmin olunma göstəricilərinə dair məlumatları öz veb səhifəsində yerləşdirməlidir.

9.3. Subbakalavr proqramının məzunları təhsillərini bakalavriat səviyyəsində davam etdirə bilərlər. İxtisas uyğunluğu Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş "Müvafiq ixtisaslar üzrə subbakalavr dərəcəsini almış şəxslərin ali təhsil müəssisələrinin bakalavriat səviyyəsinə (əsas (baza ali) tibb təhsilinə) qəbulu ilə bağlı ixtisas seçimi cədvəli"nə müvafiq aparılır.

9.4. Təhsil müddətində əldə olunan bilik, bacarıq və yanaşmalar məzunların müstəqil şəkildə ömürboyu təhsil almaları üçün ilkin şərtlərdəndir.

Razılaşdırılmışdır:

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin aparat rəhbərinin müavini

__________ Yaqub Piriyev

"28" __07__ 2021-ci il

Texniki və Texnoloji ixtisaslar qrupu üzrə Dövlət Təhsil Proqramlarını hazırlayan işçi qrupun sədri, prof.

__________ Nizami Yusubov

"26" __07__ 2021-ci il

Əlavə 1.1

Təhsil Proqramı və fənlər üzrə təlim nəticələri

Orta ixtisas təhsili müəssisəsi Təhsil Proqramı və hər fənn üzrə gözlənilməntəlimnəticələrini müəyyən etməlidir. *Aşağıdakı cədvəllərdə ən azı 6 təlim nəticəsi sadalanmalıdır(Təhsil Proqramı və hər fənn üzrə ayrılıqda)*

Təhsil Proqramının təlim nəticələri (PTN)	
PTN 1	
PTN 2	
PTN 3	
PTN 4	
PTN 5	
PTN 6	

Fənn üzrə təlim nəticələri (FTN)	
FTN 1	
FTN 2	
FTN 3	
FTN 4	
FTN 5	
FTN 6	

Əlavə 1.2

Fənlərin və Təhsil Proqramının təlim nəticələrinin matrisi

Orta ixtisas təhsili müəssisəsi aşağıdakı cədvəldən istifadə edərək ixtisasınTəhsil Proqramının ikinci bəndində nəzərdə tutulantəlim nəticələrinin əldə olunmasına necə dəstək verdiyini müəyyən etməlidir.

Blokun adı	Fənlərin adı	Proqramın təlim nəticələri					
		PTN1	PTN2	PTN3	PTN4	PTN5	PTN6
Humanitar fənlər	Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya	X					
	Azərbaycan tarixi						
	Xarici dildə işgüzar və akademik kommunikasiya	X					

Əlavə 1.3

Fənnin təlim nəticələrinə nail olmaq məqsədilə istifadə olunan təlim və öyrənmə metodları və qiymətləndirmə üsulları

Fənni tədris edən müəllim fənn üzrə təlim nəticələrinin (bir fənn üzrə ən çoxu 4-5 sayda təlim nəticəsi) və hər təlim nəticəsi üzrətəlim və öyrənmə metodlarını, eləcə də qiymətləndirmə üsullarını müəyyən etməlidir. *Bunun üçün aşağıdakı cədvəldən istifadə edilməlidir.*

Fənnin adı	Təlim nəticələri	Hər bir təlim nəticəsi üçün istifadə olunan təlim və öyrənmə metodları	Hər bir təlim nəticəsi üçün istifadə olunan qiymətləndirmə üsulları